

Správy

Katedra sociológie

Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Vznik sociologického pracoviska na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského je úzko spojený s históriou fungovania fakulty ako celku. V roku 1924 bol pod vplyvom významných osobností vtedajšieho slovenského politického a kultúrneho života, A. Štefánka a M. Hodžu, ustanovený sociologický seminár. Medzi jeho profilujúce osobnosti v danom období patrili J. Král a J. Tvrдый. Pre fungovanie odboru v tridsiatych rokoch 20. storočia na FF UK v Bratislave, ale i pre rozvoj sociológie ako vednej disciplíny bolo významné pôsobenie takých osobností slovenskej vedy, akými boli O. Machotka a A. Štefánek, v povojnovom období A. Hirner a A. Sirácky. Po komunistickom prevrate vo februári 1948 sa sociológia ocitla v postavení konkurentky marxistického historického materializmu a dostala zo Sovietskeho zväzu prevzatú nálepku „buržoáznej pavedy“. Akademický rok 1948/49 bol preto posledný, v ktorom sa sociológia na FF UK prednášala.

Prvá polovica šesťdesiatych rokov 20. storočia priniesla aj vo vtedajšom Československu zmiernenie politickej diktatúry, čím sa rozšíril priestor pre spoločenské a humanitné vedy. V roku 1964 bolo rozhodnuté o opätovnom zriadení univerzitného pracoviska – Katedry sociológie na FF UK a v akademickom roku 1965/66 sa začala opäť prednášať sociológia ako samostatný študijný odbor v jednodborovom a neskôr i v dvojodborovom štúdiu. Katedra sociológie sa od tohto obdobia výskumne a pedagogicky zameriavala na dejiny a sledovanie modernej svetovej sociológie (D. Alijeva, S. Szomolányi), otázky sociológie práce a podniku (J. Pichňa), riešili sa otázky sociologickej teórie (J. Karásek, M. Sloboda, V. Wagner a V. Krivý), problémy sociológie kultúry (B. Majdová), otázky spôsobu života a životného štýlu (V. Wagner), problémy metodológie sociologických výskumov (A. Hirner, J. Schenk, I. Radičová) atď.

Postavenie katedry sa zhoršilo v prvej polovici osemdesiatych rokov 20. storočia, kedy ministerstvo školstva – v dôsledku zhoršujúcej sa situácie v ekonomike, snahy ušetriť prostriedky v sociálnej oblasti a z obavy panujúcich politických štruktúr zo stále kritičejších informácií, ktoré prinášali výskumy verejnej mienky – v rokoch 1982 a 1983 nepovolilo otvoriť štúdium sociológie. Obnovenie demokratických pravidiel po novembri 1989 znamenalo pre katedru sociológie začiatok návratu k všeobecne uznávanému akademickému profilu a poslaniu. V roku 1994 sa Juraj Schenk stal po A. Štefánkovi druhým slovenským profesorom sociológie. Medzinárodná evaluácia, v ktorej roku 1998 katedra sociológie reprezentovala celú FF UK, potvrdila jej plnú kompatibilitu so štandardmi západoeurópskych univerzít. Cieľom katedry sa v tomto období

stalo ďalšie zvyšovanie odbornej úrovne jej pracovníkov i zvyšovanie kvality štúdiá a úrovne riešených vedecko-výskumných projektov. Ďalšími profesormi sociológie sa stali Iveta Radičová a Ján Sopóci (v súčasnosti vedúci katedry sociológie), titul docenta získali J. Bunčák, G. Lubelcová a A. Kvasničková.

Katedra sociológie FF UK získala po roku 2000 ako jediné sociologické pracovisko na Slovensku akreditáciu pre bakalárske, magisterské i doktorandské štúdium i akreditáciu pre konanie habilitačného a inauguračného konania v odbore. Katedra dlhodobo zameriava svoje vedecko-výskumné i pedagogické pôsobenie na oblasť sociologickej teórie a všeobecnej sociológie, metód sociologického a sociálneho výskumu, histórie sociológie a sociálneho myslenia. K týmto ťažiskovým smerom postupne pribudla orientácia na skúmanie sociálnych problémov a sociálnej politiky i na sociológiu práce, organizácií a manažmentu.

Katedra sociológie na FF UK v Bratislava vchovala počas svojej existencie niekoľko stoviek sociologičiek a sociológov. Viacerí z nich významne ovplyvnili aj vznik a vývoj príbuzných študijných odborov, napríklad politológie na FF UK (S. Szomolányi a I. Radičová), sociálnej práce na Pedagogickej fakulte UK (Š. Köverová), verejnej politiky a verejnej správy na Fakulte ekonomických a sociálnych vied UK (L. Malíková). Absolventi katedry sociológie FF UK v Bratislave založili aj ďalšie katedry sociológie: na Trnavskej univerzite (J. Matulník) a UKF v Nitre (P. Ondrejko). Viacerí absolventi katedry sa stali politickými predstaviteľmi SR.

Pracovníci katedry boli a sú úspešnými riešiteľmi mnohých medzinárodných i domácich vedeckých projektov. V minulom i tomto roku publikovali niekoľko monografií a ďalších vedeckých publikácií, v ktorých prezentujú výsledky svojej vedecko-výskumnej a pedagogickej činnosti.

Juraj SCHENK

Metodologické problémy multiagentového modelovania v sociológii

STIMUL: Bratislava 2011, 163 s.

ISBN 978-80-8127-031-4

Prístup k elektronickej publikácii:

http://stella.uniba.sk/texty/JS_modelovanie_sociologia.pdf

Prvá monografia na Slovensku mapujúca metodologické problémy multiagentového modelovania v sociológii. Multiagentové modelovanie je aktuálnou a súčasnou metodologickou inováciou v sociológii. Publikácia ponúka pochopenie základných princípov, na ktorých sa zakladá, a riešenia kľúčových, zásadných metodologických otázok, ktoré na tomto úseku (nielen v sociológii) vznikajú. Autor demonštruje aj reálne možnosti tohto inovačného postupu na konkrétnom modeli kognitívnej deľby práce.

Ján SOPÓCI a kol.

Sociálne nerovnosti na Slovensku

STIMUL: Bratislava 2011, 201 s.

ISBN 978-80-8127-036-9

Prístup k elektronickej publikácii:

http://stella.uniba.sk/texty/soc_nerovnosti.pdf

Kolektívna monografia, ktorej autormi sú J. Bunčák, R. Džambazovič, A. Hrabovská a J. Sopóci, je rozdelená do dvoch častí. Prvá časť je teoretickým úvodom do štúdia problematiky sociálnych nerovností, sociálnej stratifikácie a mobility, založeným najmä na výklade vývoja sociologického poznávania tejto problematiky a na rozbere teoretických poznatkov a koncepcií, ktoré má súčasná sociológia v danej oblasti k dispozícii. Druhá časť publikácie prezentuje základné sociologické poznatky o vývoji sociálnych nerovností v slovenskej spoločnosti, najmä v posledných dvoch desaťročiach, ktoré autori získali na základe analýzy štatistických údajov a zistení niekoľkých medzinárodných sociologických výskumov uskutočnených na Slovensku po roku 1989.

Gabriela LUBELCOVÁ a kol.

Inovácie v sociálnych a verejných politikách: problémy konceptualizácie a nových nástrojov

Univerzita Komenského: Bratislava 2011, 154 s.

ISBN 978-80-223-3043-5

Prístup k elektronickej publikácii:

<http://www.fphil.uniba.sk/index.php?id=5006>

Kolektívna monografia je jedným z výstupov projektu „Globálne a lokálne procesy na Slovensku: rozvoj spoločenských inovácií v podmienkach internacionalizácie Európskej únie“, podporovaného operačným programom Výskum a vývoj financovaného z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ITMS 26240120017). Publikácia je produktom sociálnej dimenzie projektu a ambície vytvoriť platformu pre zapojenie doktorandov do jej riešenia. Základom pre túto platformu bola tematická orientácia ich dizertačných prác, ktorá sa viazala na aktuálne sociálne problémy, s významným presahom do sféry sociálno-politických opatrení ako stratégií ich riešenia. Bol tak vytvorený priestor pre identifikáciu nových prístupov a praktických riešení, ktoré by odkryli inovačný potenciál tak v rovine konceptualizácie, ako aj rovine aplikácie riešení sociálnych problémov. Obsahuje príspevky z tematickej oblasti rodových štúdií, rodinného správania a rodinnej politiky, ako aj metodologických prístupov sociálnej analýzy.

Gabriela LUBELCOVÁ – Roman DŽAMBAZOVIČ – Daniel GERBERY (eds.)

Sociálne indikátory a sociálny monitoring: súčasný stav a výhľady do budúcnosti

STIMUL: Bratislava 2011, 147 s.

ISBN 978-80-8127-041-3

Prístup k elektronickej publikácii:

http://stella.uniba.sk/texty/GL_indikatory.pdf

Recenzovaný zborník z vedeckého seminára prezentuje sedem príspevkov autoriek a autorov, ktorí sa zameriavajú na sociálne indikátory, resp. sociálny monitoring vybraných sociálnych javov a sociálnych problémov. Sústredili sa najmä na kľúčové oblasti reflexie existujúcich prístupov k tvorbe sociálnych indikátorov v SR i v zahraničí; na reflexiu dostupných dát a databáz; na príklady nových teoretických a metodologických prístupov k tvorbe sociálnych indikátorov a na reflexiu prístupov k tvorbe a využívaniu sociálneho monitoringu vo verejnej politike v SR i v zahraničí. Sprostredkujúcimi oblasťami je tak výskum širšieho kontextu samotných sociálnych indikátorov, ako aj konkrétnych ukazovateľov kriminality, rodinného a demografického správania, regionálnych ukazovateľov chudoby a sociálneho vylúčenia, spodných decilov príjmového rozloženia a rodovej rovnosti.

Daniel GERBERY (ed.)

Potrebuje sociálny štát? Úvahy (nielen) o verejnej politike

Fridrich Ebert Stiftung: Bratislava 2011, 190 s.

ISBN 978-80-89149-16-2

Kolektívna monografia prinášajúca sedem štúdií z oblasti sociológie a politológie, ktoré sa zaoberajú aktuálnymi otázkami fungovania sociálneho štátu. Autormi a autorkami štúdií sú G. Barošová, M. Čambáliková, R. Džambazovič, R. Geist, D. Gerbery, Z. Kusá a D. Škobla. Sociálny štát je koncipovaný ako kľúčová inštitúcia moderných spoločností vytvárajúca priestor pre verejnú, kolektívnu ochranu pred sociálnymi rizikami a podmienky pre budovanie spoločenskej dôvery a súdržnosti. Publikácia ponúka reflexiu problematiky príjmovej redistribúcie, minimálnej mzdy, politiky bývania či sociálneho dialógu. Popri tom si všima ukotvenie Slovenska v procesoch európskej integrácie.

Roman DŽAMBAZOVIČ

Rodinné správanie v demografických dátach

STIMUL: Bratislava 2012, 117 s.

ISBN 987-80-8127-052-9

Prístup k elektronickej publikácii:

http://stella.uniba.sk/texty/RD_rodinne_spravanie.pdf

Skriptá, ktoré na základe analýzy demografického vývoja v posledných dvoch desaťročiach na Slovensku predstavujú charakteristické znaky súčasného demografického, reprodukčného a rodinného správania. Autor analyzuje vybrané demografické procesy a ukazovatele, akými sú štruktúra domácností, pôrodnosť a plodnosť, narodení mimo manželstva, potratovosť, sobášnosť a rozvodnosť. Demografické procesy vníma ako dôležité sociálne procesy, ktoré sú spojené s akceptovaným systémom hodnôt, pôsobia na ne sociálne normy, sú podrobené sociálnej kontrole a vytvárajú sa okolo nich sociálne vzory. Pokúša sa preto odhaliť a zhodnotiť trendy a tendencie, ktoré môžu naznačovať zásadnejšie kvalitatívne zmeny, prípadne ich zakladať.

Roman Džambazovič